

CHEIUL DÂMBOVIȚEI

— REPORTAJ PITORESC —

DE ION CĂLUGĂRU

Nu există în haotica frământare bucureșteană, privesc mai schimbăcioasă, mai frântă și mai inegală în desfășurarea ei ca cheiul gărlui. Apa Dâmboviței, smântânoasă și opacă, curge lent ca vâscul topit sau ca un iaz de gumă care s'ar trage nevăzut, din capete. Te întrebi de ce și-a mai tăiat matcă pe aici, mortăciunea trândavă și oftigată de maluri, poreclită rău? Numai de dorul sfruntării malurilor pietrite, întărite cu rampe de fier?... Cine știe din ce pricini ascunse?

Totuș, Dâmbovița aduce aminte în amestecul pestriț, de mireasma îndepărtată, calmă a colinei românești, de unde a izvorât limpede, ca să se mânjească în drumu-i spre mărire. Nevoit faci apropierea între cărturarul țaran silit de împrejurări să-și lapede frăgezimea în-născută, să se înzăueze cu armură de carton, atunci când ambiția îl scoate din bârlogul de acasă. Dâmbovița e însă numai o imagine care poate fi întoarsă oricum, fără să fie adevărată sau altfel. Ce legătură, dealtminteri, între Dâmbovița și cărturar, zebra și cleiu de creș sau cocostârc și geometria lui Euclid?

ANTICARI, PE CHEIU...

Am vrut să insinuăm doar — în stângăcia noastră — că Dâmbovița e aproape o ființă vie, cu gânduri proprii, năzuinți, capricii, și e înrăuită de timp și atmosferă, întocmai ca omul.

Zărită de departe — cum sosește dinspre Cotroceni, — pare izvorâtă din ceruri, dintr'o slavă cu sălcii de puf și ingeri aninați pe crengi, cheiul e pustiit, prin aceste părți, arare trece câte o vedenie ca o umbră într'o xilogravură, sau câte un car, scârțâind ca în plin câmp. Dela podul buchiniștilor până la podul Șerban-Vodă cheiul se înviorează. Dincolo, stăpânește tăcerea. Mulțimi de poduri asvârlite deasupra apelor, par a încetini mersul râului. Invălmășagul crește. Flora și fauna pietroasă zidită de om, se înghesuie fierbând ca o mulțime privitoare la trecerea unor cortegii rare.

Aici e cartierul vestitelor cărciumi — cu ușile veșnic deschise, — lumea mirosului de flică și cârnați fumegânzi, veselia trudei gigantice, cufundată în beția uitării amărăciunilor.

Comparația e roasă, o știm: halele cu împrejurimile pline de răspântii sunt un fel de rășniță uriașă, măcinând neconținut. Grâul și păpușoiul sunt oamenii, dobitoacele; — iar mașinăria de oțel, — privesc fumurie, tramvaiele, automobilele, trăsurile și cărciumile.

Fiecare ceas înseamnă altă înfățișare, altă echipă de mucenici sau spectatori.

Dimineața, de pildă, e vremea cacofoniilor: șuer și scâncet de tramvaie, certuri de gospodine venite după târgueli, strigăte de marchitani și preocupări.

Și ministrul își mușcă par'că, limba în gură:

— Mi se pare că Radian a început să dea semne de nebunie. Nuvelele lui au sfârșit prin a-l zăpăci și pe el. Veniți încoace să vă cetesc scrisoarea pe care mi-a trimis-o astă seară...

Și grupul celor patru, mărit cu încă alți trei, porni după ministru care intrând în biurou, închise ușa și scoase dintr'un sertar următoarea scrisoare pe care o cetii cu glasul întretăiat de emoție:

«Îți datorez o explicație cât mai grabnică, fiindcă nu aș vrea ca lipsa mea dela recepția de astă seară să fie interpretată ca un gest de ostilitate contra ta. Ți-am spus azi dimineață că nu pot veni fiindcă ar fi trebuit să mă îmbrac în frac. Deaproape trei luni de zile însă, nu mai pun fracul pe mine, fiindcă un frac înseamnă și o cravată albă și cravată albă, și-am mărturisit că nu mai port în toată viața mea. Azi dimineață, nu ți-am spus de ce, fiindcă explicația ar fi fost prea lungă și nu voiam să indispon pe cei cari așteptau să ies eu ca să intre ei. Ascultă-mă deci acum. Să nu crezi că sunt nebun sau că încerc să-mi bat joc de tine ca să-ți stric buna dispoziție în timpul recepției, pe care ți-o doresc cât mai reușită. Nu fac decât să-ți povestesc cele întâmplate, așa după cum aș scrie o năvălă care să poată fi cetită și pricepută deopotrivă de către toți știutorii de carte. Lucrul principal dar, este să-ți spun adevărul. Or adevăratul motiv pentru care n'am să mai port niciodată în viața mea, o cravată albă, iată-l:

Intâietatea e a hălelor, tărăbilor din piața Bibescu și a dulăilor veniți după oase.

Restul zilei până la prânz, — cu mici intermitențe și oarecari schimbări de program e al rassei oacheșe, negustori și meștesugari după împrejurare și anotimp.

După prânz e vremea «jurnaliștilor rătăcitori», a negustorilor de plăcinte și mâncăruri — atât de localnice că nu trec de hotarele cheiului.

De cum amurgește, înstăpânesc tarafele de lăutari: țiuie și sdrângâne și nu-ți trebuie multă închipuire, nici nu trebuie să fi bețiv sau poet de meserie ca să vezi broaștele țestoase, casele și drumurile pierdute în întunecimi, durând furtunos. Aici se duce adevăratul războiu împotriva alcoolului, ca să-i sece izvoarele de pe pământ. E dela sine înțeles că și noaptea își alege lumea în echipe, precum o face și ziua. La urma urmei, oamenii nu-și pot pierde vremea privind frumuseța cheiului. Sunt cheflii diletanți și sunt cheflii de carieră. Se aude câteodată un șuer de gloanțe; dar nu-i nimic; un

borfaș care ducea un polobocel de brânză a fost zărit de un vardist. Dacă se aude un țipăt ascuțit nu trebuie să se sperie nimeni. Poate fi unul neferedit de multă vreme, dornic de apele dâmbovițene sau o sperietură din pricina norodului porcesc de chițcani, cari mișună prin partea locului.

Vieța inedită zămislește o nouă expresivitate limbii, am putea spune chiar o nouă limbă. Hamalii și pungașii — cu înalte studii academice dela Văcărești se înțeleg într'o limbă a lor, alcătuită din metafore și oarecari împrumuturi țigănești.

Radule, rade-i coaja!

Lasă-l c'are case în colț! Nu-l jinești că n'are nici labe nici Jean Bidbok?

Ar fi să privim prin ochelari aburiți dacă n'am vedea decât strâmbătatea. Stânga cheiului petrece și suferă. Pe dreapta cheiului, dela podul Rahovei s'au rânduit clădiri mari: e palatul Justiției care amestecă lumile, e biserica Domnița Bălașa și spitalul așezămintelor Brâncovenesti.

Podurile leagă cele două lumi cari nu se înțeleg și nu se iubesc.

Atât e numai cheiul șters, văzut dincolo de timp, fără amănunte care n'ar fi deloc prisoselnice: e numai o trăsătură din viața care geme, viermuie inconștient și fără țel aproape.

ION CĂLUGĂRU

«Acum trei luni, am fost la Brăila, la nunta unui prieten din copilărie. Trebuie să știți că pe mine, nimic nu mă încântă mai mult ca voiajurile, chiar și atunci când sunt nevoit să le fac în condițiuni detestabile. Pentru mine, un cufăr, un geamantan sau o simplă geantă de voiaj, constituie un chinuitor semn de întrebare pe care nu-l pot suprîmă decât pornind spre necunoscutul ce-mi sugerează aceste variate și plictisitoare atribute ale peregrinajului modern. Simt o adevărată voluptate când privesc pânțele goale ale unui geamantan pe care trebuie să le umplu eu, iar când trăsura pornește cu mine spre gară, îmi pare că mă scutur de tot praful vieții sedentare și asemenea unui Prometheu descătușat, cobor învingător de pe Caucazul suferinței mele imaginare. Pentru mine, un geamantan pregătit pentru voiaj, este un adevărat vultur domesticit...

«Îți spun lucrurile astea, ca să te fac să înțelegi graba cu care am răspuns invitației prietenului meu dela Brăila și zăpăceala descoperirii făcută abia când mi-am desfăcut bagajul la hotel, că-mi uitasem acasă cravata albă pentru frac. Deși lipsa unei cravate de frac, — mai ales la Brăila, — nu poate constitui o nenorocire pentru o toaletă de gală, neglijența mea totuș, începuse să mă plictisească, fiindcă la ora aceea târzie, magazinele puteau fi închise. Fără să stau mult timp pe gânduri, coborâi în stradă unde după prima aruncătură de ochi, constatai că nu mă înșelasem și că prietenul meu nu se putea bucura decât cel mult, de prezența mea la Brăila, dar nu și la nunta lui. Situația mea, eră dintre cele mai caraghioase. Pedepsă ar fi fost prea absurdă ca după un voiaj de aproape cinci ore, să fiu nevoit a-mi face

Continuare în pag. 4-a